

КВАЛІФІКАЦІЯ ПОВЕДІНКИ СЛУЖБОВИХ ОСІБ ПРИ ВЧИНЕННІ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА

Осадчий В.І.

доктор юридичних наук, професор

кафедри теорії права і держави ФСП НТУУ «КПІ»

В статті досліджуються питання кваліфікації поведінки службових осіб при вчиненні ними злочинів проти безпеки виробництва.

В статье исследуются вопросы квалификации поведения должностных лиц при совершении ими преступлений против безопасности производства.

This article explores the issues of qualification of official's conduct when they commit crimes against the safety of productions

Ключові слова: злочини проти безпеки виробництва, службові особи, кваліфікація.

КК України в рамках Розділу XVII Особливої частини встановлює відповідальність за злочини у сфері службової діяльності. Зокрема, за зловживання владою або службовими повноваженнями (ст.364), за перевищення влади або службових повноважень (ст.365), за службову недбалість (ст.367), які є загальними складами службових злочинів. Крім цих норм про відповідальність за злочини у сфері службової діяльності, службові особи несуть відповідальність й за нормами інших розділів Особливої частини КК України. Такі норми є спеціальними. Причому, в цих спеціальних нормах така ознака складу злочину як «службова особа» може виступати або ж як конститутивна ознака, або є як кваліфікуюча. Скажімо, в ст.340 КК України встановлена відповідальність за незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, якщо це було вчинене службовою особою. В ч.3 ст.157 КК України передбачена відповідальність, зокрема, за діяння, передбачені частинами першою цієї статті (перешкоджання вільному здійсненню громадянином свого виборчого права або права брати участь у референдумі, перешкоджання діяльності іншого суб'єкта виборчого процесу, ініціативної групи референдуму, комісії з референдуму, члена виборчої комісії, члена ініціативної групи референдуму, члена комісії з референдуму або офіційного спостерігача при виконанні ними своїх повноважень, поєднані з підкупом, обманом або примушуванням) або частиною другою цієї статті (поєднані із застосуванням насильства, знищенням чи пошкодженням майна, погрозою застосування насильства або знищення чи пошкодження майна), вчинені іншою службовою особою з використанням свого службового становища.

Уявимо, що норми, описані в ст.340, ч.3 ст.157 КК України, відсутні. За таких умов службові особи несли б відповідальність за загальними нормами. Наприклад, за перевищення влади або службових повноважень. Адже громадяни України мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Обмеження щодо реалізації цього права може установлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей (ст.39 Конституції України). Безумовно, що перешкоджати реалізації цього конституційного права громадян службова особа не вправі. І таке перешкоджання заподіює істотну шкоду громадянину.

Аналогічне стосується і реалізації громадянином свого виборчого чи референдного права. Бо Конституція України гарантує громадянам право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевому референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування (ст.38). Перешкоджати реалізації громадянином такого права ніхто, в т.ч. і службова особа, не вправі. Саме таке перешкоджання заподіює істотну шкоду громадянину.

Встановлюючи спеціальні норми, законодавець прагне «диференціювати кримінальну відповідальність, посилюючи її в одних випадках і пом'якшуючи в інших» [1]. В наведених нами прикладах, в одному випадку – за незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій (ст.340 КК України) покарання передбачено більш м'яке, порівняно із загальною нормою (ч.1 ст.365 КК України), в іншому – за перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача, вчинене службовою особою з використанням свого службового становища (ч.3 ст.157 КК України) – суворіше.

Так, перевищення влади або службових повноважень, тобто умисне вчинення службовою особою дій, які явно виходять за межі наданих їй прав чи повноважень, якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам та інтересам окремих громадян, або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб, **карається виправними роботами на строк до 2 років або обмеженням волі на строк до 5 років, або позбавленням волі на строк від 2 до 5 років, із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років** (ч.1 ст.365 КК України).

Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, якщо це діяння було вчинене службовою особою або із застосуванням фізичного насильства, **карається виправними роботами на строк до 2 років або арештом на строк до 6 місяців, або обмеженням волі на строк до 5 років, або позбавленням волі на той самий строк** (ст.340 КК України).

Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача, вчинене службовою особою з використанням свого службового становища **карається обмеженням волі на строк від 2 до 5 років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від 2 до 3 років** (ч.3 ст.157 КК України).

Вважаємо такий підхід виправданим. Адже в ст.340 КК України ознака «службова особа» є конститутивною ознакою складу злочину, в ч.3 ст.157 КК України – кваліфікуючою. Логічно, що кваліфікований склад злочину повинен каратися суворіше.

При цьому відзначимо, що в новітній історії розвитку кримінального законодавства України мав місце випадок, коли покарання за злочин, вчинений службовою особою (кваліфікуюча ознака), передбачалось м'якше, ніж іншої особи.

Так, в початковій редакції ст.176 КК України за порушення авторського права і суміжних прав службовою особою передбачалось покарання у виді штрафу від 500 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешту на строк до 6 місяців, або обмеження волі на строк до 2 років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 3 років (ч.3 ст.176 КК України).

Законом України від 22.05.2003р. №850-IV до ст.176 КК України були внесені зміни. Зокрема, були посилені санкції частини першої та частини другої ст.176 КК України. Виходило, наприклад, що за ч.2 ст.176 КК України за порушення авторського права і суміжних прав, вчинених повторно або за попередньої змовою групою осіб, або що завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі передбачалось покарання у виді штрафу від 1000 до 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до 2 років, або *позбавлення волі на строк від 2 до 5 років* з конфіскацією всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для їх виготовлення.

Санкції ж ч.3 ст.176 КК України (передбачалась відповідальність службових осіб за порушення авторського права і суміжних прав) залишились без змін. Максимально суворе покарання для службових осіб за порушення авторського права і суміжних прав *становило обмеження волі на строк до 2 років*.

Пізніше цю недоречність було виправлено. В чинній редакції ч.3 ст.176 КК України порушення авторського права і суміжних прав службовими особами карається штрафом від 2 тисяч до 3 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або *позбавленням волі на строк від 3 до 6 років*, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років або без такого та з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для їх виготовлення.

Отже, в КК України відповідальність службових осіб передбачена в Розділі XVII Особливої частини та в спеціальних нормах інших розділів Особливої частини, в т.ч. і в нормах Розділу X «Злочини проти безпеки виробництва» Особливої частини.

Наявність в КК України загальних та спеціальних норм про відповідальність службових осіб призводить до конкуренції норм. Застосовуватись же повинна лише одна з норм. Слушно зауважувалось, що оскільки при конкуренції кримінально-правових норм кваліфікації підлягає один злочин, то вирішення конкуренції полягає в застосуванні до вчиненого діяння тільки однієї з усіх норм, що конкурують. І що кваліфікувати вчинене слід за спеціальною нормою [2].

Застосування норм про відповідальність за злочини проти безпеки виробництва в ряді випадків викликає складнощі. Пояснюється це тим, що в статтях Розділу X Особливої частини КК України не завжди прямо вказується на службову особу як суб'єкт злочину. І, таким чином,

не завжди зрозуміло – норма є спеціальною, чи ні. Так, в ст.271 КК України встановлена відповідальність за порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці *службовою особою підприємства, установи, організації або громадянином-суб'єктом підприємницької діяльності*, якщо це порушення заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого (ч.1), те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки (ч.2). Тобто, коли службова особа порушує вимоги законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці, така поведінка повинна кваліфікуватись за ст.271 КК України.

В ст.272-275 КК України щодо суб'єкта злочину говориться таке.

В ст.272 КК України – це особа, яка зобов'язана дотримувати правила безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві. Тобто суб'єктом цього злочину можуть бути особи, які досягли 18 років (неповнолітнім заборонено виконання робіт з підвищеною небезпекою – ст.190 КЗпП України) і на яких покладено обов'язок забезпечувати додержання правил безпеки при виконанні робіт з підвищеною небезпекою.

В ст.273 КК України – це особа, яка зобов'язана дотримувати правила безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах. В ст.274 КК України – це особа, яка зобов'язана дотримувати на виробництві правила ядерної або радіаційної безпеки. Такими особами в обох випадках можуть бути: громадяни-суб'єкти підприємницької діяльності, службові особи (керівники робіт, інженерно-технічні працівники), робітники і службовці відповідних підприємств (цехів) та виробництв.

В ст.275 КК України – це особа, яка зобов'язана дотримувати під час розроблення, конструювання, виготовлення чи зберігання промислової продукції правил, що стосуються безпечного її використання, а також особа, яка зобов'язана дотримувати під час проектування чи будівництва правил, що стосуються безпечної експлуатації будівель і споруд. Такою особою може бути, наприклад, головний архітектор проекту, головний інженер проекту, керівник проектного підрозділу, головний спеціаліст.

Таким чином, в злочинах проти безпеки виробництва лише в ст.271 КК України прямо говориться про службову особу як суб'єкт злочину. Однак, службові особи можуть вчиняти й інші злочини проти безпеки виробництва (ст.272-275 КК України). В цьому зв'язку постає питання про кваліфікацію поведінки таких осіб: кримінально-правова оцінка їх діянь має обмежуватись лише статтями Розділу X Особливої частини КК України (ст.272-275) чи потребує додаткової кваліфікації за статтями Розділу XVII Особливої частини КК України?

В судово-слідчій практиці поведінка службових осіб при порушенні ними певних правил безпеки в переважній більшості випадків кваліфікується лише за статтями Розділу X Особливої частини КК України. Прикладом може слугувати наступний. Засновник та директор ТОВ «Будпластмаркет», будучи службовою особою, 27 грудня 2007р. о 20.00 год. допустив до виконання робіт по виготовленню полімер-піщаної тротуарної плитки новоприйнятого на роботу працівника. Відповідне його навчання проведено не було. Знання з питань охорони праці не перевірено. Стажування на робочому місці для оволодіння необхідними виробничими навичками не проведено. Наказу щодо виконання робіт з підвищеною небезпекою не прийнято. Досвідченого кваліфікованого працівника, який би наглядав за виконанням робіт новачком, приставлено не було.

Новоприйнятий працівник через недостатній досвід, не пройшовши відповідного інструктажу на робочому місці перед початком робіт, допустив порушення правил безпеки, внаслідок чого отримав тяжкі тілесні ушкодження.

Засновника та директора ТОВ «Будпластмаркет» як службову особу визнали винним за ч.2 ст.272 КК України. Йому призначено покарання у виді обмеження волі строком на 5 років, з позбавленням права обіймати посади пов'язані з наглядом за дотриманням безпеки праці на виробництві строком на 2 роки. Згідно ст.75 КК України засудженого звільнено від відбуття покарання з випробуванням, встановивши іспитовий строк на 2 роки [3].

Як бачимо, суд, визнавши винного службовою особою, кваліфікував його дії лише за ч.2 ст.272 КК України.

В ряді випадків поведінка службових осіб при порушенні ними певних правил безпеки кваліфікується як злочин проти безпеки виробництва та за сукупністю зі статтями Розділу XVII Особливої частини КК України, як злочин у сфері службової діяльності. Наприклад, в кримінальній справі №1-492/07, 1-33/08, розглянутій Крюківським районним судом м. Кременчука Полтавської області [4].

Згідно цієї справи, виконуючого обов'язки механіка гірничого цеху ТОВ «Нерудбудматеріали» досудовим слідством було звинувачено за ч.2 ст.272, ч.3 ст.365 КК України. В цій же справі водія автотранспорту товариства з обмеженою відповідальністю «Паритет-М» обвинувачено за ч.2 ст.272 КК України.

Злочин цими особами вчинено за таких обставин. 03.07.2007р., близько 11.30 год. працівники ТОВ «Нерудбудматеріали» під керівництвом виконуючого обов'язки механіка гірничого цеху ТОВ «Нерудбудматеріали» по вулиці Ярмарковій, 15 в м. Кременчуці виконували роботу по ремонту правого головного блоку стріли екскаватора ЕКГ-5, р.н. Т2179ПЛ.

Оскільки опускати на землю стрілу дуже важко, то спільно вирішили, що роботи будуть проводити з ковша автотранспорту МоА340484, р.н. Т 2875 КІ. Роботи проводились на висоті близько 3-3,5 м від поверхні землі. Даний вид робіт відноситься до робіт з підвищеною (згідно п.94, 104 Переліку робіт з підвищеною небезпекою, затвердженого наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці №15 від 26.01.2005р.).

В процесі роботи на висоті ківш, вийшовши із зачеплення зі стрілою екскаватора, різко опустився донизу і верхньою металевою частиною притиснув обох слюсарів до металоконструкції головного блоку стріли екскаватора. В результаті цього один слюсар загинув, інший отримав тяжкі тілесні ушкодження, небезпечні для життя в момент заподіяння.

Вина виконуючого обов'язки механіка гірничого цеху ТОВ «Нерудбудматеріали» виразилась в тому, що він, завідомо знаючи, що піднімання людей в ковші автотранспорту категорично заборонено, порушив вимоги п.4 розділу 1 посадової інструкції №17 механіка гірничого цеху ТОВ «Нерудбудматеріали», відповідно до якої забороняється використовувати навантажувачі для перевезення і підймання людей.

Вина водія автотранспорту проявилась в тому, що знаючи, що піднімання людей в ковші категорично заборонено, підняв двох слюсарів в ковші автотранспорту на вказану висоту для проведення ремонтних робіт. Цим самим водій порушив вимоги п.17.6.4 Правил охорони праці на автомобільному транспорті, затверджених наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 13.01.1997р. №5, відповідно до якого забороняється використовувати навантажувачі для перевезення і підймання людей.

Суд відзначив, що кваліфікація дій виконуючого обов'язки механіка гірничого цеху ТОВ «Нерудбудматеріали» за ч.3 ст.365 КК України не знайшла свого підтвердження та спростовується зібраними в справі доказами. Заявляючи так, суд виходив з наступного.

Перше. Злочинний характер дій службової особи при перевищенні влади або службових повноважень виражається у тому, що службова особа вчиняє те чи інше діяння по службі, яке не входить до її компетенції. Тобто особа виходить за межі наданих їй повноважень, або діє у незаконний спосіб. Згідно п.1 розділу 2 посадової інструкції механіка гірничого цеху забезпечує адміністративне і технічне керівництво ремонтних робіт, тобто керівництво ремонтними роботами входило до компетенції.

Друге. Не проведення виконуючим обов'язки механіка гірничого цеху ТОВ «Нерудбудматеріали» цільового інструктажу з техніки безпеки проведення робіт на висоті та робіт з ремонту вантажнопідйомних машин і механізмів, не розроблення інструкції та технологічної карти на безпечне виконання даних робіт, не здійснення в ході проведення робіт належного контролю за безпекою їх виконання, які органом досудового слідства включені до обсягу обвинувачення за ч.3 ст.365 КК України, не можуть утворювати склад злочину за вказаною статтею. Адже, хоча дані обов'язки і входять до компетенції виконуючого обов'язки механіка гірничого цеху ТОВ «Нерудбудматеріали», перевищення службових повноважень не може полягати в бездіяльності. Його об'єктивну сторону може характеризувати лише вчинення службовою особою дії.

Третє. З суб'єктивної сторони злочин, передбачений ст.365 КК України, характеризується умисною формою вини. Потерпілий та свідки в судовому засіданні заявили, що при проведенні ремонтних робіт виконуючий обов'язки механіка гірничого цеху ТОВ «Нерудбудматеріали» не віддавав особисто наказу обом слюсарям підніматися в ковші автотранспорту, і не наказував водієві підіймати у ковші людей. Дане рішення було прийнято спільно з метою термінового ремонту стріли екскаватора.

На підставі викладеного суд приходять до висновку, що кваліфікація дій виконуючого обов'язки механіка гірничого цеху ТОВ «Нерудбудматеріали» за ч.3 ст.365 КК України спростовується зібраними по справі доказами, та кваліфікує його дії за ч.2 ст. 367 КК України як службову недбалість, тобто невиконання або неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, що спричинило тяжкі наслідки.

Виконуючого обов'язки механіка гірничого цеху ТОВ «Нерудбудматеріали» визнано винним за ч.2 ст.272 КК України та призначено покарання у виді позбавлення волі на строк 5 років з позбавленням права обіймати керівні посади на підприємствах, установах, в організаціях строком 3 роки. Крім того – за ч.2 ст.367 КК України та призначено покарання у виді позбавлення волі на строк 2 роки з позбавленням права обіймати керівні посади на підприємствах, установах, в організаціях строком 1 рік. Остаточне покарання визначено в

виді позбавлення волі на строк 5 років з позбавленням права обіймати керівні посади на підприємствах, установах, в організаціях строком 3 роки. На підставі ст.75 КК України виконуючого обов'язки механіка гірничого цеху ТОВ «Нерудбудматеріали» звільнено від відбування основного покарання з випробуванням, з іспитовим строком 3 роки, з позбавленням права обіймати керівні посади на підприємствах, установах, в організаціях строком 3 роки.

Водія визнано винним за ч.2 ст.272 КК України. Призначено покарання у виді позбавлення волі на строк 3 роки з позбавленням права керування транспортним засобом на строк 2 роки. На підставі ст.75 КК України водія звільнено від відбування основного покарання з випробуванням, встановивши іспитовий строк терміном 2 роки, з позбавленням права керування транспортним засобом на строк 2 роки.

Щодо кваліфікації судом вчиненого виконуючим обов'язки механіка гірничого цеху ТОВ «Нерудбудматеріали» зауважимо наступне.

Суд встановив, що хоча виконуючий обов'язки механіка гірничого цеху ТОВ «Нерудбудматеріали» не віддавав особисто наказу обом слюсарям підніматися в ковші автотранспортувача і не наказував водієві підіймати у ковші людей, тим не менше *дане рішення було прийнято спільно* з метою термінового ремонту стріли екскаватора. Як же виконуючий обов'язки механіка гірничого цеху ТОВ «Нерудбудматеріали» міг шляхом бездіяльності брати участь у виробленні згаданого спільного рішення? А раз таку участь брав, то діяв умисно.

Однак головним, як на наш погляд, є не питання визнання факту дії чи бездіяльності виконуючого обов'язки механіка гірничого цеху ТОВ «Нерудбудматеріали», умислу чи необережності при порушенні правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Головним є принципове рішення про кваліфікацію його дій лише за ст.272 КК України чи за сукупністю зі службовими злочинами.

Говорячи про суб'єкта злочинів проти безпеки виробництва, акцентуємо увагу на наступному.

1. Перш за все – на питанні про співвідношення злочинів проти безпеки виробництва та службових злочинів. В.М.Кудрявцев з цього приводу зазначав таке. «Історично в нашому кримінальному законодавстві найбільша кількість спеціальних норм виокремилась із розділу службових злочинів. Як відомо, в даний час КК передбачає три загальні склади злочинів: зловживання службовими повноваженнями, перевищення службових повноважень, халатність (ст.ст.285, 286 і 293 КК РФ). Як спеціальні норми, порівняно із загальними видами службових злочинів, можуть, з певної точки зору, розглядатись: порушення правил охорони праці (ст.143 КК РФ), порушення правил безпеки на об'єктах атомної енергетики (ст.215 КК РФ), те ж при веденні гірничих, будівельних або інших робіт (ст.216 КК РФ), і на вибухонебезпечних об'єктах (ст.217 КК РФ)» [5].

Інакше кажучи, із загальних норм про відповідальність службових осіб законодавець виділив окремі – саме за порушення службовими особами відповідних правил в сфері виробництва. І тому в сфері виробництва, коли службові особи не виконують, не належно виконують або виконують дії, заборонені правилами, за наявності інших необхідних ознак, їх поведінка повинна охоплюватись статтями Розділу X Особливої частини КК України.

2. Щодо співвідношення норм про відповідальність за злочини проти безпеки виробництва.

В ст.271 КК України передбачена відповідальність за порушення загальних правил охорони праці. Тобто тих, які поширюються на всі галузі та види виробництва, стосуються всіх працівників і забезпечують безпеку осіб, пов'язаних з виробництвом. Порушення спеціальних правил безпеки, які стосуються виконання робіт з підвищеною небезпекою, діють на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах; порушення правил ядерної або радіаційної безпеки, безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд ст.271 КК України не охоплюються та потребують кваліфікації відповідно за ст.272-275 КК України. Тобто норми ст.272-275 КК України є спеціальними щодо норм ст.271 КК України. І у випадку вчинення діянь, передбачених ст.272-275 КК України, застосовуються саме ці норми, а не норми ст.271 КК України.

3. Щодо співвідношення суб'єктів злочинів проти безпеки виробництва. Законодавець в ст.271 КК України спеціально вказав на службову особу як на суб'єкта злочину. Тобто в даному разі щодо суб'єкта злочину питань виникати не повинно. І коли службова особа порушує вимоги законодавства про охорону праці, її поведінка підпадає під ознаки ст.271 КК України.

В ст.272-275 КК України суб'єктом злочинів визнана особа, яка зобов'язана дотримуватись відповідних правил. При цьому підкреслимо, що до цих осіб належать і службові особи. Про це слушно зауважували В.І.Борисов та О.О.Пащенко, характеризуючи

суб'єкта злочинів проти безпеки виробництва. «Суб'єкт злочинів проти безпеки виробництва – спеціальний. Це особи, які зобов'язані дотримуватись правил безпеки виробництва. За правовим статусом вони можуть поділятися на три групи: службові особи та громадяни-суб'єкти підприємницької діяльності, на що прямо вказується в ст.271 КК, в інших випадках це впливає із закону (статті 272-275 КК)...» [6].

До речі, Пленум Верховного Суду України в постанові №7 від 12.06.2009р. «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва» щодо суб'єктів злочинів вказав таке. Суб'єктом злочинів, передбачених статтями 272-274 КК України, можуть бути особи, на яких покладено обов'язок забезпечувати дотримання правил безпеки при виконанні певних робіт чи на відповідних підприємствах. Це можуть бути: громадяни-суб'єкти підприємницької діяльності, *службові особи* (керівники робіт, інженерно-технічні працівники), робітники і службовці відповідних підприємств (цехів) та виробництв (п.16).

Отже, порушення службовими особами відповідних правил безпеки повинно кваліфікуватися за ст.272-275 КК України.

Інциденти в судово-слідчій практиці трапляються випадки, коли факт травмування на виробництві потерпілого, який без розпорядження відповідної службової особи виконував певні види робіт, розцінюється як службова недбалість цієї службової особи. Проілюструємо це на такому прикладі.

Наказом ЗАТ «Лукор» №4 від 2.04.2007р. електромонтера електротехнічного управління ЗАТ «Лукор» за його згодою було направлено в розпорядження ТОВ «Карпатнафтохім».

24.04.2007р. о 13.30 год. електромонтер електротехнічного управління ЗАТ «Лукор» без розпоряджень керівників, яким він підпорядковувався, самовільно приступив до від'єднання силового кабелю від щитка керування компресорної установки. Кабель був практично ним від'єднаний і електромонтер оголеними руками взявся за оголені жили силового кабелю. Кабель був під напругою 380v. Електромонтер електротехнічного управління ЗАТ «Лукор» отримав ураження технічним електричним струмом, внаслідок чого загинув.

Згідно акту спеціального розслідування нещасного випадку зі смертельним наслідком, його причинами названо наступні.

1. Виконання робіт потерпілим проводилось в стані легкого алкогольного сп'яніння, чим порушено п.3.1 «а» правил внутрішнього розпорядку ЗАТ «Лукор».

2. Потерпілий не виконав технічні заходи, що могли убезпечити його від ураження електричним струмом при виконанні робіт у електрощитку компресорної установки приватного підприємства МП-50, чим порушено п.4.1.1. «Правил безпечної експлуатації електроустановок споживачів».

3. Потерпілий виконував роботи в електрощитку компресорної установки приватного підприємства МП-50 без розпорядження особи відповідальної за електрогосподарство виробництва ХІКС, чим порушено п.1.6.12. «Інструкції з охорони праці №2-1С для електромонтера з ремонту та обслуговування електроустановок».

4. Енергетик порушив п.3.1.37 посадової інструкції ПІ-Є-10-15 – не вжив заходів по забезпеченню особистої безпеки і здоров'я працівників в процесі виконання робіт на території підприємства.

Енергетика ТОВ «Карпатнафтохім» визнано винним у службовій недбалості. Призначено покарання із застосуванням ст. 69 КК України у виді штрафу – 850 грн. [7].

Не оспоруючи факт наявності складу злочину в поведінці енергетика, зауважимо наступне. Якщо і наявний склад злочину в поведінці енергетика, то це – порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою, але ніяк не злочин у сфері службової діяльності. Адже енергетик, відповідно до акту спеціального розслідування нещасного випадку зі смертельним наслідком, не вжив заходів по забезпеченню особистої безпеки і здоров'я працівників в процесі виконання робіт на території підприємства. І саме це призвело до загибелі людини.

Таким чином, службові особи є суб'єктами всіх злочинів проти безпеки виробництва. І у разі вчинення ними будь-якого зі злочинів проти безпеки виробництва додатково посиляться ще й на статті Розділу XVII Особливої частини КК України не потрібно. Інакше не було сенсу передбачати відповідальність службової особи в ст.271-275 КК України.

Література

1. Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів. Навчальний посібник. Видання 2-ге. – К.: Атіка, 2002, с.69.

2. Теорія кваліфікації злочинів: Підручник /В.В.Кузнецов, А.В.Савченко; за заг. ред. професорів Є.М.Моїсєєва та О.М.Джужи, наук. ред.: к.ю.н., доц. І.А.Вартилицька. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2006, с.179-187.

3. Кримінальна справа №1-144/08, Світловодський міськрайсуд Кіровоградської області [електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: www.reyestr.court.gov.ua.
4. Кримінальна справа № 1-492/07, 1-33/08, Крюківський районний суд м. Кременчука Полтавської області [електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: www.reyestr.court.gov.ua.
5. Кудрявцев В.Н. Общая теория квалификации преступлений. – 2-е изд., перераб. и дополн. – М.: «Юристъ», 2001, с.220.
6. Борисов В.І., Пащенко О.О. Злочини проти безпеки виробництва: поняття та види. Кримінальна відповідальність за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки: Монографія. – Харків: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006, с.53.
7. Кримінальна справа №1-240/07, Калуський міськрайонний суд Івано-Франківської області [електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: www.reyestr.court.gov.ua.